

La immersió lingüística a Catalunya

UN MODEL EFICAÇ I EXITÓS

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA

L'ONG del català

La immersió lingüística a Catalunya

UN MODEL EFICAÇ I EXITÓS

«En aquella comunitat en què hi ha desig estès i conscient d'aconseguir una societat bilingüe o multilingüe, cal donar prioritat en els inicis de l'escolaritat a la llengua o llengües que tenen menys possibilitat de desenvolupar-se».

W. LAMBERT

«[...] el Programa d'Immersion és el projecte educatiu més eficaç per fer ciutadans competents en dues llengües».

J. ARNAU

1. Introducció: què és i quin objectiu té la immersió lingüística	04
2. L'escola catalana: trets, característiques i una mica d'història	05
3. La importància de la immersió: la llengua com a eina de cohesió social	07
3. Una metodologia àmpliament utilitzada fora de Catalunya	09
4.1. El Canadà	09
4.2. El País Basc	10
4.3. Bèlgica	12
4.4. Recapitulació	12
5. La prova empírica de l'èxit a Catalunya	13
6. Conclusions	21

1. Introducció: què és i quin objectiu té la immersió lingüística

La immersió lingüística és una metodologia d'aprenentatge que consisteix en l'exposició total o parcial a la llengua que forma part d'una comunitat de parlants de manera majoritària, i ho fa en totes les etapes del procés d'aprenentatge dels nens i nenes, des que són petits fins que arriben a l'etapa adolescent. Per bé que no necessàriament ha d'estar relacionat amb les etapes joves i adolescents, és una de les estratègies d'aprenentatge que més se sol dur a terme en l'etapa escolar en diversos estats del món que tenen la coexistència de més d'una llengua en alguna part del seu territori.

En aquest sentit, doncs, no parlem d'una metodologia obsoleta, arcaica o residual, sinó més aviat al contrari: forma part dels plans d'estudis de moltes escoles d'arreu del món per ordre dels seus governs. Cal tenir en compte, per tant, que no es tracta d'una situació desconeguda en cap aspecte, ja que ha estat objecte d'anàlisis i estudis que han ocasionat algunes crítiques i objeccions però sobretot elogis de tot tipus.

La immersió busca, primordialment, un gran objectiu, que és comú i compartit arreu del món on s'aplica: aconseguir l'aprenentatge lingüístic d'aquesta segona llengua en el mínim temps possible, i sempre tenint en compte que convé aconseguir-ne el màxim coneixement, tant lèxic com gramatical, i la màxima capacitat comunicativa possible. Al cap i a la fi, no oblidem que és una metodologia aplicada de manera intensiva.

Així mateix, cal especificar que hi ha diversos models d'immersió: en funció dels objectius més concrets que es persegueixen, segons el grau d'immersió (sovint fixat en percentatges variables), segons l'edat dels aprenents, etc. Així doncs, malgrat que la metodologia i la finalitat general són les mateixes, cal sempre tenir en compte aspectes d'ordre sociolingüístic o sociocultural per definir quin model pot ser el més adequat en una societat o altra.

2. L'escola catalana: trets, característiques i una mica d'història

Com hem vist, hi ha diversos models d'immersió. En el cas de Catalunya, el que ara ens ocupa, a les escoles on es duu a terme la immersió —teòricament, en totes les de caràcter públic— el model s'ha materialitzat a través de la fixació de la llengua catalana com a llengua vehicular de totes les matèries que s'imparteixen —tret, lògicament, de les matèries de llengua castellana i anglesa—. Cal especificar que el programa d'immersió és un model d'educació bilingüe que s'inscriu en els anomenats models d'enriquiment (Fishman, 1976)¹ i es correspon amb els programes de bilingüisme total. Sens dubte, la seva característica més notable és la confereix el fet que estan especialment dissenyats no solament per a una minoria lingüística sinó per al conjunt de la comunitat, fet que suposa un tret peculiar del nostre sistema que no es dona en gaires llocs més.²

Un dels aspectes que acaba adquirint més rellevància a l'hora d'analitzar la situació és el context sociolingüístic en què s'emmarca la societat catalana en les darreres dècades. Arran d'una forta onada immigratòria que patí el territori —especialment l'àrea metropolitana de Barcelona—, la presència del català es reduí de manera dràstica, i la llengua que va passar a primer pla va ser la castellana, la llengua primera de la immensa majoria de les persones que s'instal·laren aleshores a Catalunya. En aquest context, doncs, calia fer alguna cosa per assegurar que el català podria seguir sent una llengua important, necessària i útil per a la societat i que alhora no fos un impediment per als nousvinguts de cara a la seva adaptació a una nova situació socioterritorial.

¹ La referència és al treball *Bilingual Education: An International Sociological Perspective*.

² Informació extreta del document «Bases teòriques del Programa d'Immersion Lingüística del Servei d'Ensenyament del Català. 2004». XTEC: *Immersion lingüística*. Pla d'immersió. Servei d'Immersion i Acol·liment Lingüístics. Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Es pot consultar a: http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/02b4b23d-1e7e-439f-bb4e-0545d91b269a/Dossier0_pil_rev.pdf.

La primera aplicació del Programa d'Immersion Lingüística (PIL) va tenir lloc el curs 1983-1984 en dinou escoles públiques de Santa Coloma de Gramenet, on la majoria de població d'alumnes era majoritàriament castellanoparlant. El primer centre que va aplicar-lo fou l'Escola Rosselló-Pòrcel, el 1983, gràcies a l'empenta d'unes quantes famílies que volien que els seus fills fossin educats en català. Gràcies a l'èxit i els bons resultats de l'experiència inicial, el curs 1989-1990 la immersió lingüística era present en més de 700 escoles de Catalunya (implicava ja més de 52.000 mil alumnes). A partir del curs 1992-1993 l'escola en català es va convertir en el model d'ensenyament a tot Catalunya.

En el pla jurídic i legislatiu, per tal de poder dotar els centres educatius de les eines necessàries, des del Govern de la Generalitat s'han impulsat totes les mesures legals i pressupostàries necessàries perquè aquest desig pogués ser efectiu i real. Així doncs, ja el 1983 s'aprovà la Llei de normalització lingüística (Llei 7/1983)³, el primer pas per consolidar les tendències inicials. El 1998 es va ampliar el text legal, que donà lloc a la Llei de política lingüística (Llei 1/1998).⁴ Finalment, de manera més específica, centrant-se només en la qüestió de l'ensenyament, el Parlament va aprovar la Llei d'Educació de Catalunya (Llei 12/2009).⁵

³ Es pot consultar a: http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&documentId=12299

⁴ Es pot consultar a: http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&mode=single&documentId=171269&language=ca_ES

⁵ Es pot consultar a: http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&documentId=480169

3. La importància de la immersió: la llengua com a eina de cohesió social

La immersió lingüística garanteix l'èxit en l'adquisició de la competència lingüística de les llengües d'ús social. A més, ha estat l'instrument determinant per a la universalització del coneixement i el domini del català entre tota la població escolar. Ha estat, doncs, una eina per a la cohesió social. És un model capaç de cohesionar l'alumnat sense tenir en compte la llengua que es parla a casa i que el prepara per ser competent en el món laboral tot fent possible la igualtat d'oportunitats i contribuint a fer sentir tothom com una part important d'una mateixa societat, sense exclusions de cap tipus.

Aquesta prioritat del català en el sistema educatiu no menysté les altres llengües, sinó que concilia la cultura d'origen amb la catalana i aconsegueix que el nostre país gestioni el seu multilingüisme tot respectant la diversitat lingüística del nostre món en ajudar a consolidar el català com a llengua comuna del territori. Així, el català és la llengua comuna, la llengua compartida entre un segment important de la població, i tothom és tractat de la mateixa manera. Ningú és bandejat per qüestions de llengua.

Si no hi hagués la implementació del sistema d'immersió la societat catalana correria dos grans perills. En primer lloc, hi hauria un risc molt elevat de segregació social i lingüística, la qual cosa suposaria un greu problema de fractura social en segregar els alumnes catalans en funció de criteris lingüístics. A més, en segon lloc, també causaria una incompetència lingüística en llengua catalana per part dels nens i nenes de famílies castellanoparlants que no tenen ocasió de parlar-la i desenvolupar-la en el seu entorn familiar més proper.

Així mateix, la immersió lingüística té encara altres beneficis a nivell social i col·lectiu, com per exemple el reconeixement a la diversitat lingüística, tan important actualment en una societat multilingüe com la nostra. D'aquesta manera, ja des de ben petits els nens i nenes són conscients de la necessitat de respectar la resta d'integrants de la societat sigui quina sigui la seva llengua, ja que la que els uneix a tots és el català, aquella que els permet comunicar-se entre ells i entendre's mútuament.

Tot i així, hi ha hagut, històricament, atacs frontals contra aquest sistema per part de certs organismes espanyols, sobretot polítics. Aquests atacs s'han materialitzat recusant reiteradament el sistema davant dels tribunals. Entre els motius adduïts hi ha la suposada pèrdua de competència d'expressió en castellà en comparació amb altres comunitats autònomes (desmentida pels estudis realitzats), preteses alteracions de tipus psíquic en cap cas confirmades i acusacions de discriminació per raó de llengua o per la vulneració dels drets individuals.

4. Una metodologia àmpliament utilitzada fora de Catalunya

Al voltant dels anys seixanta del segle XX es va produir un important canvi d'opinió entre els experts sobre l'aprenentatge de les llengües i la consideració del bilingüisme, motivats per l'aparició d'estudis empírics que demostraven que el bilingüisme no tenia efectes desfavorables sobre el desenvolupament intel·lectual i que l'ensenyament en una llengua diferent de la primera de l'alumne podia donar millors resultats que l'ensenyament tradicional en la primera, a diferència del que s'havia cregut fins aquell moment. Els primers estudis que apunten en aquesta direcció són de Lambert (1962).⁶

Malgrat que cada territori (sigui Estat o no) té les seves dinàmiques pròpies, les seves característiques, trets i peculiaritats que el fan únic i diferent de tota la resta, la situació de Catalunya podria comparar-se mínimament (salvant les distàncies, no cal dir-ho) amb algunes altres realitats (socio)lingüístiques amb les quals comparteixen alguns aspectes similars. Vegem, tot seguit, alguns d'aquests casos i repassem-ne les dades més rellevants i diversos resultats dels seus programes d'immersió.

4.1. El Canadà

Al Canadà, concretament a la zona del Quebec, hi conviuen des de fa molts anys l'anglès i el francès. La llengua oficial arreu del país és l'anglès, mentre que la llengua francesa ho és només en territori quebequès, l'única part del país on es parla —allà l'anglès també hi és oficial, com dèiem—, de manera que es troba en unes condicions més o menys semblants a les del català a Catalunya. Tot seguit s'exposen algunes dades sobre els inicis de la immersió i per què va sorgir.

⁶ LAMBERT M.; PEAL E. (1962). "The relation of bilingualism to intelligence", dins: *Psychological Monographs*. 75 (546), pàgs. 1-23.

La primera experiència d'immersió tingué lloc l'any 1965 —la primera a nivell mundial, val a dir-ho—, concretament a l'escola Saint Lambert. Prèviament, el 1963, els pares d'aquesta escola estaven preocupats perquè els seus fills i filles, en acabar l'escola, tenien greus llacunes de francès que els impedien comunicar-se amb eficàcia en aquesta llengua fora de l'escola. Van considerar que aquest fet els comportava un greu impediment de cara, per exemple, a trobar feina.

Dos anys després, es realitzà en aquesta escola la primera classe experimental d'immersió al francès: escolaritzar nens i nenes de llengua familiar anglesa (llengua majoritària) en una segona llengua, el francès, de manera que durant els tres primers cursos l'única llengua d'instrucció de l'escola fos la segona llengua per als seus alumnes. Posteriorment, en cursos successius, s'introduïa l'anglès de manera progressiva. Els bons resultats aconseguits en l'avaluació del programa van palesar que s'havien assolit els objectius que s'havien marcat i van demostrar, en definitiva, que l'ensenyament des de l'inici de l'escolaritat en una segona llengua no representava cap impediment per a aquests alumnes en relació amb el seu èxit acadèmic.

4.2. El País Basc

Al País Basc hi ha dues llengües oficials: el basc i el castellà. En aquest sentit, més enllà de les grans diferències sociolingüístiques que hi ha entre els dos territoris, a les quals s'hi suma el fet que el basc no és una llengua romànica —per tant, molt més difícil d'aprendre—, la situació també pot ser més o menys paral·lela a la de Catalunya.

Hi ha tres línies educatives que conviuen simultàniament en el sistema d'ensenyament. Una que és únicament en basc (la que podem considerar la immersió lingüística en basc, per tant), la que és íntegrament en castellà i la que és compartida per ambdues llengües en quotes d'un 50% cadascuna.

Diversos estudis han demostrat l'eficàcia del fet de ser bilingüe de cara a l'aprenentatge de terceres llengües (en aquest cas, l'anglès). Cenoz (1991)⁷ va estudiar l'adquisició de l'anglès com a L3 per part d'estudiants a les acaballes de l'ensenyament secundari en el sistema educatiu del País Basc, caracteritzat per la presència de dues llengües: basc i castellà, llengües primera o segona dels estudiants segons els casos; també hi havia bilingües familiars. Entre altres factors, com ara l'edat en què els estudiants començaven a estudiar l'anglès, el nombre d'hores de classe que en feien, etc., es volia comprovar fins a quin punt el fet de ser bilingüe influïa en l'adquisició de l'anglès com a L3. Els resultats els van fer veure que, en efecte, el grau de bilingüisme influeix positivament i significativament en totes les dimensions lingüístiques analitzades: comprensió oral i escrita, expressió oral i escrita, gramàtica i vocabulari en l'anglès L3. És a dir, que com més bo era el coneixement del basc i del castellà més bo era també el de la llengua estrangera.

Un altre estudi sobre el País Basc és el de Lasagabaster (2000)⁸, que va analitzar estudiants d'11-12 i 13-14 anys de dos models lingüístics diferents del sistema escolar basc. En aquest cas, els resultats van mostrar que els alumnes del model D (immersió en basc, que garanteix la competència bilingüe en basc i castellà) van obtenir resultats significativament més bons en anglès L3 que els del model A, programa en el qual el castellà és la llengua vehicular amb una hora diària de llengua basca i que no garanteix un bilingüisme «equilibrat» en aquestes dues llengües. Un cop més, el bilingüisme s'insinua com un element predictor de l'èxit relatiu en el desenvolupament del domini d'una tercera llengua.⁹

⁷ En l'obra *Enseñanza-aprendizaje del inglés como L2 o L3*.

⁸ A l'estudi "Three languages and three linguistic models in the Basque educational System", dins de l'obra *English in Europe: The Acquisition of a Third Language*.

⁹ Aquests dos estudis es recullen en el volum següent: STRUBELL, Miquel et al. (2016). *Resultats del model lingüístic escolar de Catalunya*. L'evidència empírica; concretament, a la pàgina 35.

4.3. Bèlgica

A Bèlgica hi conviuen des del segle XIX dues llengües diferents que amb el pas dels anys han anat marcant un territori lingüístic molt definit —a excepció de Brussel·les i algunes àrees limítrofes de transició i confluència lingüístiques—. Parlem del francès i el flamenc, parlat a la regió de Flandes. Històricament s'hi han produït situacions de diglòssia, la qual cosa ha comportat certes reticències per part de totes dues bandes, especialment per la banda flamenca. Però amb el pas del temps s'ha cregut important la implementació de l'"altra" llengua del país, perquè la societat ha anat valorant el multilingüisme com un fet positiu. Malgrat això, des de fa molt de temps el flamenc és la llengua principal que ha predominat a l'escola —també en l'acollida dels immigrants que hi han arribat—, sens perjudici que el francès hi tingui també un cert grau de presència.¹⁰

Així doncs, en aquest sistema educatiu s'aposta també per la presència de la llengua flamenca, malgrat les altes taxes d'immigració i el nombre de famílies que no tenen el flamenc com a primera llengua.

4.4. Recapitulació

Amb aquest breu repàs sembla clar que aquest model que aposta per la llengua pròpia a l'escola, sigui amb més o menys percentatge —en funció del cas—, no és ni residual ni anacrònic ni desfasat. Són diversos els territoris que d'una manera o altra han de fer equilibris entre la seva llengua i altres llengües amb un fort arrelament al territori, però això no implica, en cap cas, renunciar a la seva essència i al seu origen lingüístics.

¹⁰ Es pot trobar informació d'aquest territori a l'article *La política lingüística flamenca en una era de globalització*, de Barbara De Cock.

5. La prova empírica de l'èxit a Catalunya

La Secretaria de Polítiques Educatives del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya recull en un document les aportacions d'altres autors i organismes sobre diversos aspectes generals relacionats amb la immersió i els seus efectes pel que fa a l'aprenentatge de les dues llengües oficials de Catalunya.¹¹ Així doncs, dels resultats dels programes d'immersió lingüística a Catalunya cal ressaltar-ne els punts següents:

- «Segons els resultats aportats per l'INCE¹² al llarg de l'any 1999 per avaluar els diferents coneixements de l'alumnat de 12 anys a l'Estat espanyol, en la prova de llengua castellana l'alumnat de Catalunya obté uns resultats similars als de la resta de l'Estat (64,71% d'encerts respecte al 65%) i, a més, en proves com per exemple la de comprensió lectora, l'alumnat de Catalunya supera la mitjana de l'Estat (65,68% d'encerts respecte al 65%). És a dir, la incorporació de la llengua catalana com a llengua vehicular de l'ensenyament, ja sigui a partir de programes de manteniment de la llengua familiar o bé programes d'immersió lingüística, no implica un coneixement inferior de la llengua castellana».
- «Els treballs realitzats sobre el coneixement de llengua castellana dels alumnes d'immersió mostren que no hi ha diferències significatives quan es compara amb el coneixement de castellà que tenen els seus companys que no segueixen aquest tipus de programes o quan es compara aquest coneixement amb el que mostren en llengua catalana».

¹¹ «Bases teòriques del Programa d'Immersion Lingüística del Servei d'Ensenyament del Català. 2004». XTEC: *Immersion lingüística*. Pla d'immersió. Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics. Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Es pot consultar a: http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/02b4b23d-1e7e-439f-bb4e-0545d91b269a/Dossier0_pil_rev.pdf.

¹² El document del Departament d'Ensenyament fa referència a l'estudi *EVALUACIÓN DE LA EDUCACIÓN SECUNDARIA OBLIGATORIA (2000)*.

Tots els treballs realitzats afirmen que el coneixement de castellà és similar a l'obtingut pels seus companys escolaritzats en castellà (Bel et al., 1991¹³, 1993¹⁴ i 1994¹⁵; Arnau et al., 1994¹⁶; Serra, 1989¹⁷; Serra i Vila, 1996¹⁸).

- «Finalment, els resultats obtinguts per Serra (1997)¹⁹ amb una mostra d'alumnes de llengua familiar castellana de quart grau d'Educació Primària pertanyents a famílies d'extracció social baixa mostren que l'alumnat que segueix un programa d'immersió coneix significativament millor la llengua catalana oral i escrita que aquells alumnes de la mostra que havien estat escolaritzats en la seva llengua materna. A més, els alumnes d'immersió es mostraven significativament superiors en comprensió lectora i el seu coneixement global de la llengua castellana no diferia dels altres. La investigació conclou que, fins i tot en aquelles situacions més desfavorables, la participació en un programa d'immersió podia resultar beneficiosa».

Fora del Govern i les seves institucions, altres organismes han analitzat també els resultats de la immersió lingüística cenyint-se a anàlisis totalment objectives en relació amb l'aprenentatge a Catalunya en català. L'estudi més complet que pretén esvaïr els dubtes en aquest sentit és la publicació *Resultats del model lingüístic escolar de Catalunya*.

¹³ Es refereix a l'estudi *El coneixement de llengua catalana i llengua castellana en acabar l'ensenyament obligatori el 1990*.

¹⁴ Es refereix a l'estudi *Estudio comparativo del conocimiento del catalán y del castellano al final del ciclo superior de EGB*.

¹⁵ Es refereix a l'estudi *Estudio comparativo del conocimiento del catalán en sexto, séptimo y octavo de EGB en 1990*.

¹⁶ Es refereix a l'estudi *A comparative study of the knowledge of Catalan and Spanish among 8th-grade school children in Catalonia*.

¹⁷ Es refereix a l'estudi *Resultados académicos y desarrollo cognitivo en un programa de inmersión dirigido a escolares de nivel socio-cultural bajo*.

¹⁸ Es refereix a l'estudi *Coneixement lingüístic i matemàtic d'escolars de nivell sociocultural baix en programes d'immersió*.

¹⁹ Es refereix a l'estudi *Immersion lingüística, rendiment acadèmic i classe social*.

L'evidència empírica²⁰, dut a terme per la UOC i que ha comptat amb la col·laboració dels estudiosos de més prestigi dins d'aquest àmbit. Així doncs, repassem els principals resultats que mostra aquest estudi, el qual dona a conèixer una sèrie de dades que trenquen els mites que professen en contra de la immersió lingüística adduint que és perjudicial per als alumnes no catalanoparlants d'origen.

La primera resposta que es pretén obtenir és la que resulta de la pregunta següent: “Els alumnes castellanoparlants acaben l'escolarització obligatòria amb dèficits en els coneixements escolars per culpa del fet d'estudiar en una llengua —la catalana— que no és la seva?”

Mitjançant l'anàlisi de dades en matèries com matemàtiques, ciències i comprensió lectora dels informes PISA de diversos anys, i centrant-se en la comparativa dels alumnes castellanoparlants de Catalunya i la resta de comunitats autònomes de l'Estat espanyol, es conclou que:

1. «L'alumnat castellanoparlant escolaritzat en català igualava, i fins i tot superava, el coneixement matemàtic dels seus iguals escolaritzats en castellà a Catalunya i dels seus iguals de la resta de l'Estat. A més, l'alumnat castellanoparlant avaluat a Catalunya era de nivell sociocultural baix, mentre que és evident que la mitjana de l'alumnat avaluat a Espanya no ho era» (pàg. 11).
2. «Les diferències obtingudes en els resultats entre les dues mostres no són significatives, la qual cosa significa que els resultats de l'alumnat castellanoparlant de Catalunya se situa en la mitjana espanyola. [...]. L'anàlisi mostra que una vegada s'ha fet la detracció de la influència del nivell sociocultural de les famílies en els resultats de tot l'alumnat castellanoparlant, els catalans castellanoparlants no presenten diferències significatives en els seus resultats amb la majoria de l'alumnat castellanoparlant de la resta de l'Estat» (pàg. 12).
3. «Les diferències en els resultats no semblen relacionades amb la llengua d'escolarització sinó amb altres variables implicades en la pràctica educativa i l'organització escolar. Un bon exemple és l'equiparació dels resultats de l'alumnat castellanoparlant de Catalunya amb el de la Comunitat de Madrid en les proves avaluades» (pàg. 13).

Una segona anàlisi se centra al voltant de la pregunta següent: “Els alumnes del sistema educatiu català tenen dèficits en els coneixements escolars en comparació amb alumnes d'altres contextos?” Per tal de donar resposta a aquesta qüestió, l'autor d'aquest article es basa en la comparativa dels resultats dels alumnes catalans amb els dels alumnes de 20 països més.

Els resultats són aquests:

1. «Els alumnes del programa d'immersió obtenen puntuacions significativament superiors, respecte als homòlegs que segueixen un programa en castellà, en relació als blocs de continguts de Nombres i operacions, Mesurament, Geometria i Àlgebra i funcions, així com també pel que fa a categories de processos matemàtics de Coneixement procedimental i Resolució de problemes. Les dades presentades tenen una extraordinària validesa i fiabilitat si es considera, d'una banda, la qualitat de la prova, la definició i valoració precisa que s'ha fet de totes les variables que influeixen en els resultats i, de l'altra, el nivell sociocultural dels alumnes» (pàg. 17).
2. «En comprensió lectora Catalunya se situa en una posició intermèdia, per damunt de la mitjana de l'OCDE i molt per damunt de l'Estat espanyol, que té un percentatge important de població monolingüe i que assisteix a programes monolingües en castellà. També en competència matemàtica Catalunya se situa a prop d'una posició intermèdia, per damunt de la mitjana de l'OCDE i molt per damunt de l'Estat espanyol» (pàgs. 17-18).
3. «Totes les dades analitzades no aporten evidències que els escolars de Catalunya, pel fet de seguir un programa vehiculat en català (i per a molts d'ells un programa en la L2), tinguin dèficits en els coneixements escolars. Hi ha algunes evidències en el sentit contrari: els coneixements escolars poden ser superiors. La comparació interna més vàlida i fiable que s'ha fet dels programes d'immersió sobre el coneixement matemàtic va en aquesta línia. Les avaluacions PISA confirmen que els resultats escolars dels alumnes de Catalunya són millors que els de l'Estat, un context on la majoria d'alumnes segueixen un programa monolingüe en la seva L1» (pàgs. 19-20).

²⁰ Es pot descarregar des d'aquest enllaç: http://www.uoc.edu/portal/ca/catedra_multilinguisme/index.html

La tercera pregunta que pretén rebatre l'informe és aquesta: “Els alumnes acaben l'escolarització obligatòria amb dèficits en els coneixements de castellà pel fet d'estudiar (principalment) en llengua catalana?”

Mitjançant la comparativa de les competències lingüístiques en castellà en dues etapes diferents —Primària i Secundària— dels alumnes catalans, d'una banda, i d'alumnes d'altres sistemes educatius de l'Estat espanyol, s'arriba a les conclusions que:

1. «Les dades recollides en diversos estudis, així com els resultats proporcionats per l'Instituto de Evaluación (abans Instituto Nacional de Evaluación y Calidad del Sistema Educativo, INECSE) que depèn del Ministerio de Educación, i el Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (CSd'A) que depèn de la Generalitat de Catalunya, indiquen que el coneixement de castellà a Catalunya és equiparable —o, fins i tot en alguns casos, superior— al coneixement que en tenen els alumnes de l'Estat espanyol» (pàg. 23).
2. «Al final de la Primària, el coneixement de castellà dels alumnes catalans és equiparable als globals dels de la mateixa edat de l'Estat. Finalment, pel que fa a competències en comunicació lingüística a quart d'educació Primària, els resultats de la Evaluación General de Diagnóstico (EGD) del 2009 indiquen que els alumnes catalans tenen una puntuació mitjana (502) lleugerament superior a l'espanyola (500)» (pàg. 25).
3. «El conjunt de dades presentades demostra que els infants i joves catalans no saben menys castellà pel fet d'estar escolaritzats en català. És més, saben tant o més de castellà que els infants i joves de l'Estat espanyol. En conseqüència, es pot afirmar de manera rotunda que els resultats avalen el model d'immersió lingüística» (pàg. 27).

Un cop es van descobrir noves dades dels estudis que s'han citat, la següent pregunta que es planteja de respondre és aquesta: “Els (o molts) alumnes castellanoparlants (i d'altres llengües) acaben l'escolarització obligatòria amb (importants) dèficits en els coneixements de català si no estudien (principalment) en llengua catalana?”

Per fer aquesta anàlisi, un dels fets més importants que cal tenir en compte és que la comparació és entre alumnes del mateix nivell sociocultural, uns escolaritzats en castellà (la seva llengua) i els altres en català (immersió lingüística). A més, també s'obtenen dades d'altres estudis que comparen castellà i català més específicament des d'altres vessants de la competència lingüística.

Es conclouen diversos resultats força reveladors:

1. Que «l'alumnat castellanoparlant escolaritzat en un programa d'immersió lingüística al català sap significativament més català que l'alumnat castellanoparlant escolaritzat en castellà. A més, el coneixement de català de l'alumnat del grup d'immersió és més homogeni que el del grup escolaritzat en castellà» (pàg. 29).
2. Que «les dades sobre coneixement de català i castellà de l'alumnat de segon d'ESO als anys 2002 i 2004 mostren que aquest alumnat equipara el seu coneixement de català i castellà en les habilitats relacionades amb la comprensió i expressió oral, però sap més castellà que català en les habilitats relacionades amb l'expressió escrita. Si l'ensenyament no fos en català sembla evident que els resultats encara estarien molt més esbiaixats vers el castellà» (pàg. 31).
3. Que «la variable que es mostra més significativa respecte al coneixement de català escrit, la variable que té més pes, és l'entorn sociolingüístic en el sentit que quan està més catalanitzat els resultats són millors. De fet, aquesta variable té més pes que el nivell educatiu de la mare, la qual acostuma a ser una de les variables amb més pes en tots els estudis sobre rendiment acadèmic de l'alumnat. És a dir, el coneixement de català de l'alumnat estranger depèn en un grau molt elevat del seu contacte amb el català. Tant és així, que si fossin escolaritzats en castellà els seus resultats en català serien molt deficitaris» (pàg. 31).

La següent temàtica que tracta l'estudi gira a l'entorn del multilingüisme, tot fent-se aquesta pregunta: “Les persones que han adquirit un bon domini de dues llengües de manera precoç tenen més facilitat per aprendre una altra llengua, comparades amb les persones monolingües?”

Les respostes són clares i contundents:

1. «Des de la perspectiva pròpiament lingüística, aquest conjunt d'avantatges socials i cognitius [el fet bilingüe] promou l'adquisició més eficient i fàcil de noves llengües (Larsen-Freeman, 1983).²¹ D'alguna manera, podríem dir que el bilingüisme “prepara” per a l'aprenentatge d'una tercera llengua, ja que el bilingüe, en posseir un doble sistema fonètic, té més flexibilitat per produir sons de noves llengües. D'altra banda, en haver desenvolupat de manera primerenca una clara consciència metalingüística, la persona bilingüe té més sensibilitat per distingir entre construccions correctes i incorrectes en altres llengües, per entendre la relació arbitrària entre paraules i objectes en diferents llengües i, en definitiva, per reflexionar en general sobre les llengües» (pàg. 33).
2. «Dues investigacions realitzades a Catalunya pel grup de recerca en adquisició de llengües ALLENCAM (Adquisició de Llengües des de la Catalunya Multilingüe) han analitzat aquesta qüestió». Es tracta dels estudis de Sanz (2008)²² i Roquet Pugès i Pérez-Vidal (2008).²³ Seguidament, s'afegeix que «l'anàlisi va confirmar els resultats de Sanz en comprovar que els estudiants de tots dos grups que llegien i escrivien habitualment en totes dues llengües aconseguïen un bilingüisme equilibrat i un lllindar alt en les dues, i, alhora, nivells més alts en anglès L3» (pàg. 36).

²¹ Es refereix al treball “Assessing global second language proficiency”, dins de l'obra *Classroom Oriented Research in Second Language Acquisition*.

²² Es refereix a l'estudi “Predicting enhanced L3 learning in bilingual contexts: The role of biliteracy”, dins de l'obra *A portrait of the Young in the New Multilingual Spain*.

²³ La referència és al treball “La lectura bilingüe: factor essencial para la adquisició de la competència escrita en una tercera llengua”, dins de l'obra *25 years of Applied Linguistics in Spain. Milestones and Challenges*

Des del punt de vista internacional, la immersió lingüística a Catalunya també ha rebut elogis i molt bones crítiques. És el cas del Consell d'Europa, que, en diversos informes publicats ara fa uns anys, recomanava la immersió lingüística total en català com a exemple de bones pràctiques de cara al multilingüisme escolar i a la defensa de les llengües regionals. Els arguments adduïts en favor de la immersió lingüística es recullen al llarg dels anys en què el Consell ha publicat els informes resultants del seguiment de l'aplicació de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries per part de l'Estat espanyol.²⁴

²⁴ A la pàgina web corresponent del Consell d'Europa es poden consultar els diversos informes en què es fan les observacions pertinents sobre la immersió lingüística a Catalunya: http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/default_en.asp.

6. Conclusions

Tenint en compte tot el que hem esmentat, doncs, semblen del tot lògiques dues afirmacions: d'una banda, que amb aquest sistema es garanteix que l'alumnat catalanoparlant d'origen sigui bilingüe en acabar els ensenyaments obligatoris, ja que l'entorn social de Catalunya és molt favorable al castellà. De l'altra, que els nens i nenes que no tenen el català com a llengua primera siguin competents en les dues llengües oficials a Catalunya gràcies a la metodologia de la immersió. Per tant, la immersió lingüística garanteix i possibilita que les persones que no tenen el català com a primera llengua l'aprenuin amb el mateix nivell de domini i perfecció que els que sí l'hi tenen.

A banda d'això, també ha quedat demostrat, atenent-nos a les dades de què disposem gràcies als molts estudis que s'han dut a terme, que el fet que a Catalunya els nens i les nenes que provenen de llengües diferents del català no tenen cap problema d'aprenentatge per estudiar en català en el sistema d'immersió lingüística. Ans al contrari, el bilingüisme els ajuda a ser més capaços per aprendre altres llengües.

Així mateix, basant-nos en fets objectius, com per exemple els informes favorables al desenvolupament de la immersió lingüística a Catalunya per part del Consell d'Europa, podem afirmar que el sistema educatiu català és un model que gaudeix d'un suport explícit que va molt més enllà de les nostres fronteres. El model d'immersió lingüística no només està recolzat per les institucions catalanes, sinó també per les europees.

**PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA**

L'ONG
del català

Plataforma per la Llengua
C/ Sant Honorat, 7. Principal 1a
08002 Barcelona
Tel.: 93 321 18 03
info@plataforma-llengua.cat
www.plataforma-llengua.cata